

Vernieuwt Barack Obama de Amerikaanse democratie?

“Organisatie is de vorm van bemiddeling tussen theorie en praktijk.”

Georg Lukacs

Inleiding

De verkiezing van Barack Obama heeft overal ter wereld grote hoop gewekt en is voor veel progressieven een enorme bron van optimisme. Dit gevoel is gebaseerd op meerdere elementen. Toch zijn vele argumenten ten voordele van zijn verkiezing, sindsdien teleurstellend gebleken. Een van de argumenten in het voordeel van Barack Obama is dat er tijdens zijn campagne in het hele land gemeenschapsorganisaties werden opgericht. Die zouden de Amerikaanse democratie nieuw leven kunnen inblazen en de verhouding tussen de burgers en de politiek kunnen wijzigen (en dat, ongeacht de resultaten van Obama's beleid). Het is dan ook belangrijk een onderscheid te maken tussen de *politieke* doelstellingen van Obama en de *organisatievormen* die hij heeft gecreëerd. Het is hierover dat wij ons in dit artikel willen buigen. Het verlies aan structuur binnen de bevolking – door de vernietiging van de vakbonden, de arbeiderspartijen en de werkgelegenheid – mag de politieke participatie dan zeer veel schade hebben berokkend, toch stellen wij ons vragen over het type organisaties opgericht door Obama's ploeg en over hun *democratisch potentieel*. Wij beginnen dan ook met een analyse van het politieke karakter van deze organisaties en hun eventuele impact op de participatie van de burger. We bekijken ook de organisaties als dusdanig en de betekenis van “organiseren”. Is “organiseren” een doel op zich? Is “organiseren” op zich de uiting van een “progressief” beleid? Zo is het individualisme het voorrecht van de liberalen. Wat is dan de band tussen de organisatorische en de politieke praktijk? En tot op welke hoogte kan men ze scheiden? Tot besluit bespreken we de organisatie in het algemeen en daarin vooral het belang van de syndicale kwestie in de Verenigde Staten.

“Yes we can”, de hoop van een verkiezing

Een discours over de vernieuwing van de democratie

In de Amerikaanse pers staat regelmatig te lezen dat de verkiezing van Obama heeft geleid tot een “democratische revolutie”, tot “het ontstaan van een progressieve beweging”, van een “potentieel duurzame volksorganisatie”.^[1] Deze stelling baseert zich voornamelijk op de idee dat Barack Obama en zijn team onrechtstreeks in heel het land gemeenschapsorganisaties hebben opgericht die het “Amerikaanse volk” een nooit geziene macht hebben gegeven. Alles wat traditioneel gezien verbonden is met de gemeenschapsorganisatie zoals die er tijdens de sociale strijdbewegingen uitzag, zou als een verworvenheid teruggekeerd zijn in Obama's project. De campagne zou de Amerikanen opnieuw georganiseerd hebben om het land te veranderen, te revolutionariseren.

Zelfs vóór de overwinning van de democratische kandidaat stond al te lezen: “of hij nu wint of verliest, de “nieuwe organisatoren” hebben al honderden gemeenschappen omgevormd – de wijze om zich te organiseren gerevolutioneerd (en)”. Obama zou dan ook “een kader van activisten nalaten dat ook buiten de “Obama-machine” macht kan genereren”.

^[2]

In die zin bevestigde Obama meermaals dat de echte verandering niet van hem afhing, maar van de capaciteit van de Amerikaanse burgers om zich te organiseren. Zo verklaarde hij dat de “reële verandering enkel van onderuit naar boven

kan komen” en dat de president alleen de rol van woordvoerder en leider van deze georganiseerde basis op zich kan nemen.^[3]

Dit idee dat de democratie een andere vorm aanneemt, berust op twee belangrijke uitgangspunten die algemeen blijken uit de artikels die hierover verschenen.

1. Ten eerste de wijdverspreide idee dat Obama’s ploeg de mensen plaatselijk heeft georganiseerd en er in geslaagd is verkozen te raken door in zekere zin een georganiseerde en gemobiliseerde structuur te creëren die de armsten echte macht kan geven. Deze basis zou gevormd worden door een heel aantal geschoolde gemeenschapsorganisatoren die de middelen om de mensen te organiseren buiten het kader van de campagne hebben verworven. Wij zullen hier in de eerste plaats de *organisatorische* kwesties bespreken. Maakt deze georganiseerde structuur een kans om op termijn te overleven, los van de democratische partij? Zijn deze gemeenschapsorganisatoren er echt? Hoe zijn ze opgeleid?

2. Deze organisatorische structuur, die verre van een simpele *one-shot* is, zou de burgers de kans geven om het beleid weer bij te benen en de macht opnieuw aan hen geven. Men vergelijkt de *community organizing* zoals Obama’s ploeg die toepaste, dan ook expliciet met die van de jaren 1950-60. Obama en zijn team zouden dus de basis gelegd hebben van een nieuwe manier om aan politiek te doen en de democratie te organiseren. Het is in de eerste plaats in die zin dat we hier de kwestie van de *politieke oriëntatie* zullen benaderen.

Hoewel wij om praktische redenen een onderscheid maken tussen deze twee facetten van een zelfde probleem, is het eigenlijk onmogelijk om de organisatorische van de politieke kwesties te onderscheiden.

Welke organisatie?

Vooreerst buigen we ons dus over de organisatorische aspecten van de structuren die Obama en zijn team hebben opgezet. Wij richten ons onderzoek op (1) de oprichting van deze organisaties en (2) de eventuele levensduur ervan.

De organisatorische kwesties doen twee evidente vragen rijzen. Ten eerste die van de organisatoren en ten tweede die van de organisatie zelf.

De kwestie van de organisatoren lijkt essentieel. Dankzij de campagne en de vorm die zij aannam, zou immers een “leger van organisatoren” zijn opgeleid; zij zijn operationeel en hebben een hele reeks essentiële competenties verworven hebben voor het oprichten van volksorganisaties. Deze vaststelling is naar ons aanvoelen betwistbaar. Zo verschillen de leiders die gevormd werden in de “Obama-kampen” in veel opzichten van de gemeenschapsorganisator die Obama in zijn jeugd kan geweest zijn. Van alle kwaliteiten die een organisator volgens Alinsky moet verwerven, zijn er maar weinig waarrond specifieke opleidingen zijn gegeven. Zo moet de organisator vrijpostig zijn, voortdurend de macht in vraag stellen en alle vormen van uitbuiting, alle dogma’s verwerpen. Hij moet creatief zijn, zijn verbeeldingskracht ontwikkelen, want anders zal hij snel geblokkeerd raken tijdens strijdbewegingen. Hij moet een globale maatschappijvisie kunnen ontwikkelen, want zonder dreigt hij vast te lopen in de dagelijkse strijd, zonder strategische analyses te kunnen ontwikkelen. Hij moet leren gevoelig te zijn voor alles wat rondom hem gebeurt en zijn kennis over de mensen waarmee en het terrein waarop hij werkt, voortdurend uitbreiden.^[4] Deze kwaliteiten “het zijn maar een paar voorbeelden” kunnen enkel ontwikkeld worden wanneer men intens aan zichzelf werkt tijdens een constante praktijk van meerdere jaren. De opleidingen die de vrijwilligers tijdens de “Obama-kampen” kregen, duren amper drie dagen en gaan enkel over secundaire elementen van deze eigenschappen. Zo ging de opleiding voor de “overigens zeer efficiënte”^[5] campagne voornamelijk over

aspecten die te maken hadden met de verkiezingspropaganda. Dat kwam tot uiting in de talrijke rollenspelen over de manier waarop men met vrienden een politieke discussie kon voeren, over interessante informatie om te verzamelen, over de strategie die men in de eigen wijk moest toepassen^[6]. Het kader was dan misschien niet dat van een agitator die van buitenaf orders kwam geven aan plaatselijke vrijwilligers, de opleidingen spitsten zich wel toe op erg praktische, beperkte competenties, uitsluitend gericht op het materiaal en de doelstellingen van de verkiezingscampagne. Zij leerden zeker geen reële leidinggevende kwaliteiten aan, en ook niet de vaardigheid om na te denken over organisatorische en politieke problemen in het algemeen.^[6] Met andere woorden, de vrijwilligers hebben wel de kennis zoals te verwachten is van de macht om te beslissen hoe ze campagne gaan voeren, maar niet waarvoor ze campagne voeren.^[7]

In die zin lijkt het ons, gelet op de redenen die we hebben aangegeven, dat en die een grondiger analyse weinig evident dat dit leger van organisatoren echt een solide basis kan vormen om volksorganisaties op te bouwen buiten het kader van de verkiezingen en het apparaat van de Democratische Partij. Zoals Aaron Shultz preciseert, leidt de organisatie van Obama geen gemeenschapsorganisatoren op. Wat zij opleidt, lijkt nog het meest op zeer efficiënte militanten voor de campagne.^[8]

Wie was Saul Alinsky?

Saul Alinsky wordt geboren in 1909 in een zeer religieus gezin uit de Joods-Russische emigratie en in een arm milieu waar veel strijd is tussen de gemeenschappen. Alinsky wordt vaak beschouwd als één van de vaders van de *gemeenschapsorganisatie*. Het is dan ook omwille van zijn militante activiteit en de talrijke wijkorganisaties die hij van eind de jaren 1930 tot aan zijn dood in 1972 oprichtte, dat hij bekend is. Zo trok hij naar de meest achtergestelde wijken van Chicago en later naar andere steden, om er de burgers te organiseren in brede gemeenschapsorganisaties, om hun rechten te verdedigen en betere leefomstandigheden te eisen. Want voor Alinsky is de macht de organisatie. De macht valt in twee belangrijke polen uiteen: zij die het geld hebben en zij die de mensen hebben. De verandering komt van de macht en de macht komt van de organisatie.^[9] Daarna richtte hij al gauw een organisatie op van *beroepsorganisatoren*, de Industrial Areas Foundation die vandaag nog steeds actief is. Naast al deze militante activiteit schreef Alinsky ook verschillende belangrijke boeken waarvan er twee, *Reveille for Radicals* en *Rules for Radicals*, rechtstreeks te maken hebben met *community organizing* en organisatiemethodes. Het is vooral dankzij deze twee klassiekers dat hij tot op vandaag nog heel bekend is. In die zin heeft hij een grote invloed gehad op Hilary Clinton tijdens haar jeugd en op Barack Obama toen hij maatschappelijk werk deed.

Welke politieke lijn?

Personalisering

De inzet van Obama's campagne blijft, wat men ook moge zeggen over zijn leidmotieven zoals "Yes, we can", de verkiezing van Obama, zijn benoeming tot president. De inzet van een georganiseerde sociale beweging is echter zelden een kwestie, maar meestal een kwestie van. ^[10] Een kwestie die staat voor wat er nodig is voor sociale verandering. In die zin kunnen gemeenschapsorganisaties wel degelijk een kandidaat doen verkiezen, maar alleen indien zij ervan overtuigd zijn dat deze kandidaat hen kan helpen om de loop der dingen te beïnvloeden in de zin van de doelstellingen of eisen waar zij voor staan. Dat verzekert de kandidaat echter helemaal niet de steun van de beweging of de organisatie in de toekomst. Aaron Schultz zegt hierover: "Er is geen geloof in individuen. Integendeel, er is het geloof dat men niet afhankelijk mag zijn van vooral politici, als er geen mogelijkheid is om ze te onderwerpen aan collectieve druk." ^[11]

Het geloof in een geschiedenis gemaakt door de groten der aarde is bijzonder sterk in wat Howard Zinn de ‘Amerikaanse mentaliteit’ noemt. Hij vermeldt ook de gevaren en fouten van deze visie: ‘Het wachten op een redder, een chef die het nodige zal doen. Dat is erg gevaarlijk. Zo’n chef zal er nooit zijn. Niemand aan de top van de piramide zal het nodige doen. In de loop van de geschiedenis van de Verenigde Staten waren het niet de initiatieven van de presidenten, van het Congres of van het Hooggerechtshof die de maatschappij hebben verbeterd, maar wel de actie van gewone mensen, zoals de militanten die opkwamen tegen de slavernij.’ [12]

Dit belangrijke punt gaat over de krachtsverhoudingen, een geschiedenis gemaakt door collectieve bewegingen. Zoals Obama zelf zegt, is de president aangewezen op de sociale beweging die hem als persoon, maar vooral als programma ondersteunt. Zo verklaarde hij heel overtuigd: ‘Het grootste risico dat wij zouden kunnen nemen, zou erin bestaan terug te grijpen naar dezelfde politieke technieken met dezelfde spelers en daar een ander resultaat van te verwachten. Op zo’n momenten leert de geschiedenis ons dat het niet van Washington is dat de verandering komt, maar dat de verandering naar Washington komt omdat het Amerikaanse volk opstaat en ze opeist.’ [13] Vanuit dit oogpunt zien we onmiddellijk twee zwakke punten in de campagne en in de opgerichte organisaties.

1. Het eerste berust op de inzet van de campagne. Aangezien Obama zelf de belangrijkste inzet is, lijkt het niet evident dat zijn *organizers* zich nog op dezelfde manier kunnen mobiliseren voor concretere doelstellingen zoals de rechten van werknemers of de hervormingen in de gezondheidszorg. Deze zwakheid is ondertussen al relevant gebleken voor de hervorming van de gezondheidszorg, waarbij Obama zeer weinig inspanningen heeft gedaan om het volk te mobiliseren. Iets wat de Republikeinen wel hebben gedaan, want zij zijn er erg snel in geslaagd op vrij efficiënte wijze een enorme hoeveelheid verkeerde ideeën over de hervorming van de gezondheidszorg te verspreiden en zo een groot aantal Democraten, die schrik hadden om de volgende verkiezingen te verliezen, te doen terugkrabbelen. [14] Hoewel het wetsontwerp uiteindelijk werd goedgekeurd, werd het oorspronkelijke voorstel door heel deze campagne uiteindelijk sterk afgezwakt. Serge Halimi stelt zeer terecht: ‘Het militante werk op het terrein zou de conservatieve druk vanuit de hoofdstad, de officiële verblijfplaats van alle lobby’s van het land, dus onderuit moeten kunnen halen. Een jaar later, wanneer er geen spoor meer te zien is van een volksbeweging, zijn ontelbare wetsontwerpen geblokkeerd, afgezwakt of geamputeerd door dezelfde politieke technieken met dezelfde spelers.’ [15]

2. Het tweede zwakke punt heeft te maken met het tot stand brengen van een krachtsverhouding. De Obama-aanhangers zijn immers getraind om hem te steunen en niet om hem onder druk te zetten. De opleidingen gingen niet over wat een gemeenschapsorganisatie is, over wat de macht vertegenwoordigt, over het doorslaggevend belang van collectieve acties voor maatschappelijke veranderingen. De opleidingen waren toegespitst op de campagne en de verkiezing van Obama en het lijkt moeilijker te begrijpen hoe de verandering tot stand zou kunnen komen.

Hoewel het militante verleden van de president iets anders zou kunnen doen vermoeden, lijkt het erop dat de huidige regering niet heeft gebroken met een bepaald soort naïeve ideologie over de verandering. [16] Het is ‘de technocratische illusie over competentie, pragmatisme, de regering van de besten’ (*‘the best and the brightest’*), van de uitmuntendheid, de deskundigheid die haar wil moet opleggen aan een politieke wereld die verdacht wordt van voortdurende demagogie. Dit soort filosofie, waarbij de president van de Verenigde Staten zich gelet op zijn discours paradoxaal genoeg aansluit (om niet verward te worden met een Afro-Amerikaans militant?), staat ‘ewantrouwig’ tegenover massamobilisaties en ‘populisme’. [17] De vergelijking met president Roosevelt lijkt vanuit dit oogpunt dus volledig uit de lucht gegrepen. [18] Obama maakt zelden gebruik van het klassieke imago, dat president Roosevelt belichaamde toen hij verklaarde voor een groep activisten die achter zijn New Deal stond: ‘Jullie hebben mij overtuigd. Vertrek nu en verplicht mij om het te doen.’ [19] En dan hebben we het nog niet over het feit

dat dit imago van president Roosevelt dichter bij de mythe dan bij de realiteit stond. Zo worden zijn ontelbare aanvallen tegen arbeidersorganisaties nog al eens vergeten, of nog het feit dat zijn adviseurs uitsluitend vertegenwoordigers waren van het industriële en het financiële kapitaal.^[20] Zijn obsessie om de socialistische beweging te bekampen en te vernietigen is misschien niet zo bekend, maar toch zeer relevant. Deze mythe is des te bedrieglijker, aangezien zelden wordt vermeld waardoor de hervormingen van de New Deal mogelijk werden. Noam Chomsky aarzelt niet om het centrale belang van de communistische partij in dit proces uit te leggen. “Het lijkt alsof we het recht niet hebben om vriendelijke dingen te zeggen over de Communistische Partij, nietwaar? Het is bijna een soort regel. Nochtans is één van de redenen waarom de New Deal heeft gewerkt en een impact heeft gehad, dat er daar mensen aanwezig waren, elke dag, op alle fronten. Op dat van de burgerrechten, het arbeidsrecht, bezig met organiseren, met te doen wat er gedaan moest worden, zij waren daar, bereid om de stencilmachines te doen draaien “ Er was toen geen internet “ en manifestaties te organiseren. (¶) En wie de dingen van naderbij bestudeert, zal vaststellen dat de beweging in grote mate door de Communistische Partij werd geleid. Zij zijn er uiteindelijk in geslaagd die te vernietigen, en het is dat wat vandaag ontbreekt, deze toegewijde individuen die begrijpen dat ze morgen nog niet zullen winnen, dat ze zullen moeten werken, dat er veel onaangename dingen zullen gebeuren, maar dat als ze volhouden, ze iets zullen bereiken. Het is daardoor dat wij de beweging voor de burgerrechten en de arbeidersbeweging hebben gekend, enzovoort.”^[21] In die zin is het moeilijk om een periode waarin er in de Verenigde Staten een sterke communistische partij bestond, een invloedrijke revolutionaire vakbeweging (IWW) en georganiseerde arbeidersbewegingen^[22], te vergelijken met een periode waarin dat allemaal niet meer bestaat en een organisatie die in een paar maanden tijd is opgericht door de Democratische Partij geacht wordt dezelfde rol te spelen. In dat verband moeten we zeker onderstrepen hoe weinig energie Obama ontplooit om de vakbonden te versterken en te steunen. Zo lijkt de *Employee Free Choice Act*^[23] “ een verkiezingsbelofte van Obama “ geen stralende toekomst tegemoet te gaan. De vergelijking Roosevelt-Obama is slechts de uitdrukking van een dominante visie op de geschiedenis waarin elke vorm van volksgeschiedenis ontbreekt. Men zou veel langer moeten stilstaan bij het feit dat “het lot van de Verenigde Staten net zomin als in andere landen samenvalt met de persoonlijkheid van een man of met de wil van een president.”^[24]

In zijn tijd al schreef Benjamin J. Davis, de eerste zwarte communist verkozen in de gemeenteraad van New York, een tekst over “de onderscheiding om de eerste te zijn” (Obama is immers de eerste Afro-Amerikaanse president van de Verenigde Staten) waarin hij waarschuwt tegen de illusies van symbolen die personen kunnen vertegenwoordigen. “De eerste”™ zijn “ is geen voldoende voorwaarde om een succesvolle carrière op te bouwen. Het is wat je “als eerste” doet, waarvoor je opkomt, aan wiens kant je staat”^[25] In verband met de burgerrechten, herinnerde hij er net aan dat de vooruitgang of toegevingen niet toe te schrijven waren aan “een individu dat de baan krijgt, maar aan de houding van de zwarte bevolking en hun bondgenoten”^[26].

Deze essentiële analyse die verwijst naar de belangen die men verdedigt, is een ander punt waarover Obama van mening verschilt.

Consensuele visie

Een laatste aspect dat ons het vermelden waard lijkt is de volstrekte afkeer van Obama voor het conflict, de polarisatie. De kwestie van het conflict is erg belangrijk wanneer het erom gaat of de organisaties opgericht tijdens de campagne al dan niet verder mogen blijven werken en de krachtsverhouding ontwikkelen. De mogelijkheid om in conflict te treden met of druk te kunnen uitoefenen op Obama of de oppositie, hangt ook sterk af van de manier waarop het beleid wordt voorgesteld en de militanten het zich voorstellen. Het is maar door zijn belangen te verdedigen en door een programma op te stellen, dat een groep een collectief wordt.^[27] Obama sluit echter aan bij één van de oudste mythen van de officiële politieke retoriek, en onderscheidt geen privébelangen binnen de “natie”.

Zo is Obama nooit een organisator geweest in de zin van Alinsky; hij is altijd kritisch geweest en heeft altijd geprobeerd om ten alle prijze de conflictuele dimensie van dit soort model te vermijden.[\[28\]](#) Zoals David Moberg duidelijk stelt, is zijn visie op de harmonie en de eendracht een goede weerspiegeling van zijn afkeer voor wat het synoniem zou kunnen zijn van verdeeldheid of belangenconflicten.[\[29\]](#)

Obama ontwikkelt op die manier in zekere zin een discours dat de mogelijkheden voor een echte sociale strijd verstikt of op zijn minst beperkt. Om duidelijker te zijn, elke wil om een meer rechtvaardige herverdeling van de rijkdom te eisen, door collectieve actie van 'de klasse' of van een bepaalde sociale groep 'tegen' een andere.

De vernietiging van de sociale strijd draait dus rond het punt van het conflict, de tegenstelling als motor van de sociale verandering.

De hele aantrekkelijkheid van de gemeenschapsorganisatie is, zowel bij de Conservatieven als bij de Democraten, immers in de eerste plaats te danken aan het religieuze en bijna messianistische discours dat eromheen hangt, het discours van de eendracht, van het 'allemaal samen'. Serge Halimi merkte terecht op dat de sociale klassen een drijvende kracht vormen in het beleid, 'in een kamp zitten'. 'Dit type van sociale polarisatie is hinderlijk wanneer men zich, vooral in tijden van crisis, solidair zou moeten tonen met zijn onderneming, zijn patroon, zijn merk, maar ondertussen elk op zijn plaats blijft.'[\[30\]](#) Deze ideologische bocht is niet nieuw binnen de Democratische Partij, al in de jaren 1960 laat zij het 'al zeer povere' discours over de 'sociale klassen' en de sociale ongelijkheden vallen, en Obama vertegenwoordigt op dit punt geen breuk, maar de voortzetting, het resultaat van 'de nieuwe democratische ideologie'[\[31\]](#), een 'postraciale', 'postindustriële' en 'postpartijgebonden' ideologie.

Howard Zinn merkt zeer terecht op: 'Het is nog steeds zo dat men in de Verenigde Staten opgroeit met de idee dat iedereen dezelfde belangen heeft, of het nu om de bevolking of om de regering gaat. Wij zijn 'n geheel. Onze cultuur brengt inderdaad een globale taal voort die van ons allemaal de gelukkige leden van een zelfde grote familie maakt. Er is sprake van nationale veiligheid, nationaal belang, nationale defensie'. Het is alsof deze woorden dezelfde betekenis hebben voor iedereen, alsof 'nationale veiligheid' hetzelfde zou willen zeggen voor de PDG van Exxon als voor zijn werknemers, alsof het nationaal belang hetzelfde was voor de politici in Washington als voor de gewone soldaten die naar het front worden gestuurd.'[\[32\]](#)

De kritiek gaat dus helemaal niet over bepaalde aspecten van de lange traditie van *community organizing*, maar over een centraal punt van een sociale beweging, de echte basis van de verandering. In werkelijkheid neemt Obama in zijn hele discours over de gemeenschapsorganisatie vandaag slechts 'bepaalde aspecten' over van Alinsky en de traditie waar hij voor staat. Hij vervormt het sociale en progressieve karakter van deze beweging, beperkt dit en ontdoet dit van elke echt progressieve inhoud. Alinsky klaagde al de invloed aan van de godsdienst en de ideologie van 'de andere wang toekeren'. Voor hem heeft dit soort ideologie een essentiële rol: namelijk de machthebbers ondersteunen. 'Conflict', dat is nog zo'n scheldwoord voor de publieke opinie. Dat is het gevolg van twee invloeden in onze maatschappij: 'n daarvan is de georganiseerde religie, die het 'toekeren van de andere wang' predikt ('n) omwille van hun vroegere hoofdrol in het ondersteunen van het establishment.'[\[33\]](#) Zonder conflict, geen echt protest.

Gemeenschapsorganisatie en politieke theorie

We gaan nu dieper in op het verband tussen politieke en organisatorische theorie. Beide zijn nauw met elkaar verbonden en we bekijken dan ook hoe Obama's politieke opvattingen zijn visie op de organisatie beïnvloeden.

De beweging van de gemeenschapsorganisatie die onder impuls van Saul Alinsky ontstond in de jaren 1930 en 1940, was nog altijd een beweging ontstaan uit, of op zijn minst geïnspireerd door, de aspiraties van de arbeiders- en socialistische beweging. [34] De kwestie van de staatstussenkomenst en het belang daarvan stond centraal en was in een aantal eisen dus doorslaggevend. Maar tegelijkertijd – en dat was haar ambivalentie – bekritiseerde de gemeenschapsorganisatie diezelfde staat. Het streven van de gemeenschapsorganisatie is dus niet beperkt tot het bekomen van een aantal toegevingen van de plaatselijke of nationale overheid. Ze wil tegelijkertijd autonomie en macht bewerkstellingen voor de georganiseerde groep en hem de mogelijkheid te geven zijn eigen instrumenten te ontwikkelen. Dit aspect is beter gekend als *self-help* (of zelfhulp). Dit idee van *self-help* gaat in tegen alle ideeën van de sociale reformisten [35] van de jaren 1930 en 1940, maar ook tegen de gemeenschapshuizen opgericht door Jane Adams en tegen hun manier van werken die bepaalde sociologen van Chicago gelijkstelden met liefdadigheid [36] en die de onderdrukten niet de middelen gaf om zichzelf te bevrijden. Deze vorm van liefdadigheid zou de *locals* of de arbeiders dus beletten om zich zelf als wijk of specifieke sociale groep te organiseren en te mobiliseren. Al op het einde van de 19e eeuw verzetten syndicalisten zich in hun toespraken tegen elke vorm van liefdadigheid en nemen zij het op voor de *self-help*. Het voorbeeld van Eugene V. Debs, één van de grootste arbeidersleiders van zijn tijdperk is duidelijk: “In zekere zin vragen sommige mensen altijd: *Wat kunnen we doen, of, wat kan er gedaan worden voor de werknemers?*” De echte vraag die gesteld moet worden is: *Wat kunnen werkende mensen voor zichzelf doen?* Het antwoord is duidelijk. Zij kunnen al het nodige doen, als zij onafhankelijke mensen zijn die zichzelf respecteren, die op zichzelf steunen. Werkende mensen zijn in staat te organiseren.” [37]

De gemeenschapsorganisatie eist dus van oudsher een hervorming van de openbare macht, maar ontwikkelt tegelijkertijd het potentieel en de macht van de gemeenschappen. Deze dubbele benadering onderscheidt de gemeenschapsorganisatoren van zowel de reformisten als de sociaal filantropen en de liberalen.

Self-help, een dubbelzinnig begrip.

We zullen zien dat *self-help* een erg dubbelzinnig begrip is. Het ging enerzijds om een discours van emancipatie en autonomie voor de arbeidersklasse in haar strijdbewegingen en in de oprichting van de vakbonden, maar kon anderzijds vanuit het oogpunt van het liberalisme ook bekeken worden als een remedie tegen de remmende werking van de overheid op de ontwikkeling van de mens. Zo identificeert Obama zich met een historisch verleden vol strijdbewegingen en sociale overwinningen. Door hiernaar te verwijzen, lijkt Barack Obama zich voor te stellen als een erfgenaam en een voorstander van de gemeenschapsorganisatie in haar sociale en niet-liberale betekenis. We gaan echter proberen aan te tonen dat de jonge president niet noodzakelijk even sociaal is als hij lijkt.

Obama, self-help en de liberale hypothese

Obama lijkt in vele opzichten erg aangetrokken door begrip *self-help*. Hij verwijst er naar in verschillende van zijn teksten en toespraken.

Het komt er natuurlijk op neer te weten welke inhoud hij eraan geeft. In werkelijkheid zit Obama zeker niet in het kielzog van de gemeenschapsorganisaties van de jaren 1960, die onder meer door de figuur van Saul Alinsky werden verpersoonlijkt – maar laat hij zich inspireren door een nieuw model, ontstaan in de jaren 1990. Een model dat de gemeenschapsorganisatie in zekere zin verdedigt, maar dan in een liberale hypothese, een model van gezuiverde van zijn dogmatische elementen. [38] Deze liberale hypothese radicaliseert de *self-help*-methode en maakt er voor de organisatie de enige doelstelling van.

Obama, die door zijn ervaring als maatschappelijk werker helemaal niet overtuigd is, gaat het model van Alinsky grotendeels bekritisseren en een iets ander model naar voor schuiven. In ³⁹ van zijn teksten over de gemeenschapsorganisatie, lezen we onder meer: ‘‘Uiteindelijk raken de gemeenschapsorganisaties en -organisatoren verstrikt in hun eigen dogma’s over de organisatiestijl en -inhoud. De meeste passen nog steeds toe wat Professor John McKnight van de Northwestern University de benadering van het ‘pleidooi voor de consument’ noemt, toegespitst op de middelen en diensten die van buitenaf komen. Weinigen denken erover na om de interne productiecapaciteiten te benutten, zowel in termen van geld als van de mensen die al in de gemeenschap aanwezig zijn.’’ ^[39]

Obama probeert hier duidelijk een aanpak voor te stellen om de dogma’s waarin de organisatoren van de oude generatie verstrikt zouden zitten, te ‘overstijgen’. Hij stelt onder meer voor om de benadering vanuit het standpunt van de ‘consumenten’ te laten vallen, maar eerder te vertrekken van de potentialiteiten en middelen die al beschikbaar zijn in de gemeenschappen. Hij schaaft zich dus volledig achter een standpunt dat het meeste belang hecht aan de interne factoren van de gemeenschappen en dus aan de *self-help*, maar verpakt wordt in een zeer economisch discours. Het gaat hier om erg managergerichte ideeën en retoriek, die al zeer ver afstaan van de eerste gemeenschapsorganisatoren.

Deze liberale versie van de gemeenschapsorganisatie werd onder meer ontwikkeld door twee universitaires van de Northwestern University, Jody Kretzmann en John McKnight in: *A Path Toward Finding and Mobilizing a Community’s Assets*. Hun visie is een analyse waard, want zij beïnvloedt de organisatieopvatting van Obama. Het model dat deze auteurs voorstellen is gekend als het ‘ABCD’ (Asset Based Community Development) en weerspiegelt een neoliberale omgeving van de jaren 1990, waarin het werd getheoretiseerd. ^[40]

Het wil de gemeenschappen dan wel van binnenuit heropbouwen en ze weer ‘macht’ geven in het vooruitzicht van ‘empowerment’, maar met heel specifieke doelstellingen en werkwijzen. Zo profileren de auteurs hun model ‘niet zozeer als een blauwdruk voor gemeenschapsactie, gezien het deel uitmaakt van een grotere politieke stroming die gericht is op het discrediteren van zowel de macht van de regering om het leven van de mensen te veranderen, als van de sociale bewegingen die een eerlijkere verdeling van de middelen nastreven.’ ^[41]

Deze essentiële dubbele oppositie laat ons begrijpen in welke mate Obama zich op dit type benadering inspireert. De auteurs verzetten zich inderdaad tegen twee essentiële punten van de zogenaamd ‘klassieke’ gemeenschapsorganisatie. Er is ten eerste kritiek op de staat en ten tweede op de sociale bewegingen en hun conflictuele benadering, toegespitst op noden. Deze twee kritieken nemen de bezwaren over die wij in het begin hadden ontwikkeld. Dit model verworpt dus het sociale aspect ‘dat verbonden is aan de tussenkomst van de overheid’ en behoudt enkel het aspect *self-help*.

We kunnen we dus met vrij grote stelligheid beweren dat de structuren opgezet tijdens Obama’s campagne vooral vertrekken van de idee dat de gemeenschappen zich op eigen kracht moeten ontwikkelen. Toch moeten we de verhouding tot de staat nog bekijken om nauwkeuriger te bepalen welk verband er is tussen Obama en het liberalisme in die kwestie.

Een kritiek op de rol van de overheid

De hele onderliggende kritiek op de rol van de staat in deze theorie is geen sociale kritiek, maar zoals al gezegd een liberale kritiek. De staat wordt beschouwd als de bron van alle kwaad en als oorzaak van de ‘afhankelijkheid’ van de minstbesteden ten opzichte van de staat. De analyse van de auteurs moet niet onderdoen voor die van de meest liberale economen. Voor hen is het probleem wel degelijk de tussenkomst van de staat in sociale aangelegenheden. Zo creëert deze

tussenkoms in de meeste getto's afhankelijk van mensen die leven op kosten van de staat. In zekere zin creëert de staat klanten, maar geen producenten, kortom onproductieve en nutteloze mensen. Zij worden consumenten van diensten, zonder dat ze ook maar enige aanmoediging krijgen om producenten te worden. [42]

Alle zogenaamd klassieke methoden die echte sociale vooruitgang eisten, hebben dus in werkelijkheid de Afro-Amerikaanse bevolking enkel versterkt in een onevenredige afhankelijkheid en moeten dus wel uitmonden in een soort eindeloze behoeftenspiraal. [43] Het is essentieel om niet te wachten op de hulp van de overheid, laat staan er te gaan vragen. De harde werkelijkheid is dat de ontwikkeling moet beginnen in de gemeenschappen zelf. [44] In plaats van de plaatselijke bevolking te helpen, zou sociale hulp dus een rem zijn op hun emancipatie.

Men zou dus niet moeten vertrekken van de behoeften en op die manier afhankelijke en onproductieve mensen creëren, maar wel van de middelen die voorhanden zijn en proberen de noodlijdende bevolking te organiseren zodat de mensen zich zelf kunnen organiseren om uiteindelijk productief te worden en rijkdom voort te brengen.

De auteurs komen zeer snel uit op een oude liberale utopie: De verantwoordelijkheid voor de dienstverlening verschuiven van de regering naar de reeds zwaar beladen schouders van de inwoners van de gemeenschap en hun plaatselijke organisaties, competitieve vrije markten creëren voor het leveren van diensten en de nadruk leggen op wat zij noemen de hefboom voor verandering via marktgerichte stimulansen. [45] Het is hier dat de gemeenschapsorganisatie aansluit bij de oude liberale droom om een echt vrije, niet vervalste economie in te richten waar elk individu of elke groep, indien hij dit wil, een kleine patroon of ondernemer kan worden en succes kan boeken.

Toch moeten we opmerken dat de emancipatie-idee heel bescheiden blijft, vermits zij zich beperkt tot productief zijn in de louter economische betekenis van het woord, zonder rekening te houden met het feit dat deze mensen vaak werken en deel uitmaken van een informele economie [46] en ook veel produceren op cultureel en sociaal vlak. Een dergelijke analyse is dan ook erg bekritiseerbaar. Het volstaat niet om productief te zijn in de zin van de moderne economie, om geëmancipeerd te zijn. Het probleem van de ongelijkheid, van de antagonistische tegenstellingen tussen de verschillende klassen en van het racisme worden op die manier van tafel geveegd door het probleem van de productiviteit. Eigenaardige emancipatie toch. Gaat het hier om de emancipatie van de uitbuiters of van de uitgebuitenen?

We kunnen niet nalaten Ronald Reagan's bekende uitspraak te citeren, dat de regering niet de oplossing is, maar het probleem en een direct verband tussen de twee te zien.

Obama en de liberale hypothese

De vraag die ons nog rest is wat het verband is tussen Obama en deze maatschappijvisie. Bij het lezen van dit soort opvattingen wordt het veel moeilijker om te begrijpen hoe men Obama moet interpreteren, wanneer hij ons zegt dat de verandering niet van de overheid mag komen. Hoe volgende uitspraak begrijpen: In plaats daarvan zal ik mij uitspreken over de nood aan verandering. Verandering in het Witte Huis, waar Reagan en zijn onderdanen hun vuile werkjes opknaptten. Verandering in het Congres, dat zelfgenoegzaam en corrupt is. Verandering in de manische en egocentrische atmosfeer in dit land. Verandering zal niet van de top komen, zou ik zeggen. Verandering zal komen van een gemobiliseerde basis. [47]

Je zou hieruit kunnen begrijpen dat een hervorming door de overheid alleen niets vermag, als er niet ook een dynamiek is bij de bevolking zelf om eruit te komen. Maar je kunt er ook het idee in zien dat hij geen hervormingen kan doorvoeren zonder

een sociale beweging die ze ondersteunt. En hoe kan je er ook niet het idee in zien van de onmacht van de staat en van het feit dat de nodige middelen zich uitsluitend binnen de gemeenschappen zelf bevinden, dat het uiteindelijk alleen maar om een probleem van wil gaat, 'wollen is kunnen'. De dubbelzinnigheid is er nog altijd. Wat moeten we denken als Obama verklaart dat 'je in een vrijgevig Amerika niet rijk moet zijn om je potentieel te realiseren'. Het potentieel ontwikkelen in plaats van de consumenten te ontwikkelen. Een discours dat op die manier nooit het punt ter sprake brengt van de herverdeling van de rijkdom tussen de sociale klassen en van de partijdigheid van de staat binnen dit conflict. Men zou de producenten moeten ontwikkelen en steunen tegen de consumenten? Is dat geen vermomde manier om de 'ondernemers' te steunen tegen de 'werknemers'?

Het is dus niet eenvoudig om Obama's echte standpunt hierover te begrijpen, het zou dan ook verkeerd zijn zich al te snel te laten meeslepen door de gedachte dat Obama de man van het sociale en van links is.

De *Employee Free Choice Act* en de 'vergeten' beloften

Hoewel het moeilijk is met zekerheid vast te stellen wat Obama's echte standpunten over de kwestie van de staat zijn. Toch kunnen we een concreet geval onder de loep nemen dat van groot belang is, namelijk de vakbond. Als er 'n zaak is waar we dieper op in zouden moeten gaan om een beter zicht te krijgen op de kwestie van de 'versterking van de democratie', is het wel degelijk die van de vakbonden. Zoals we hebben gezien zijn de ontwikkeling en de versterking van arbeidersstructuren zoals de vakbonden van essentieel belang, als Obama de steun wil krijgen die hij nodig heeft voor zijn hervormingen. Gezien het mobiliserende vermogen van zijn campagneorganisaties alleen op lange termijn niet erg groot is, wordt het nu cruciaal om de syndicale rechten en mogelijkheden te versterken. Obama is in zijn woorden en toespraken eerder progressief 'ook over de vakbonden' maar wat zien we daarvan in de praktijk?

Hoewel we de hervorming van de gezondheidszorg en een zekere herinvestering van de staat binnen een context van algemene privatisering kunnen toejuichen, mogen we de talrijke andere beloften van Obama die uit het openbare debat verdwenen lijken te zijn, niet vergeten. Zo is er bijvoorbeeld de *Employee Free Choice Act*, 'n van de sleutelementen die enorm belangrijk is voor de verbetering van de levensomstandigheden van miljoenen Amerikanen. De impact van deze maatregel zou ongetwijfeld evenveel 'zelfs meer' gevolgen kunnen hebben voor het dagelijks leven van miljoenen Amerikanen als de hervorming van de gezondheidszorg. Deze hervorming zou de werknemers in een onderneming meer vrijheid en meer mogelijkheden geven om zich in een vakbond te verenigen. De huidige barrières en wetten beperken het recht om zich bij een vakbond aan te sluiten heel drastisch. Dat verklaart de enorme terugval van de syndicaliseringsgraad in de Verenigde Staten sinds het einde van de jaren 1970. Deze hervorming zou het einde kunnen betekenen van de heerschappij van de willekeur in de bedrijven en de werknemers beter beschermen. Toch zal dit voorstel, dat nog helemaal niet is afgewerkt, waarschijnlijk dode letter blijven. Hoewel Barack Obama tijdens zijn verkiezingscampagne van dit punt 'n van zijn grote beloften heeft gemaakt, lijkt hij het nu volledig in de vergeethoek te manoeuvreren. Van de heel positieve woorden en grote steun voor de vakbonden 'die zich sterk hebben ingezet voor zijn verkiezing[48]' blijft niet veel over in zijn programmapunten, waarin bijna niet meer wordt verwezen naar de vakbonden.

V's zijn verkiezing verklaarde Obama nog dat hij 'dit wetsontwerp steunt, want als we de zin voor gedeelde welvaart en voor zekerheid willen herstellen, moeten we de werkende Amerikanen helpen om hun recht uit te oefenen om zich op vrije en billijke wijze te organiseren en moeten we ervoor zorgen dat zij een eerlijk deel krijgen van de rijkdom die ons land voortbrengt. De huidige wet ontzegt veel te veel werknemers de mogelijkheid om zich te organiseren. De *Employee Free Choice Act* biedt een bindende alternatieve werkwijze aan waardoor een meerderheid van de werknemers bij een vakbond kan aansluiten. Op dit ogenblik kunnen werkgevers ervoor kiezen om de ondertekende beslissing van een meerderheid van

werknemers te aanvaarden” maar de wet verplicht hen niet om dat ook te doen. Deze keuze zou aan de werknemers en aan hen alleen moeten overgelaten worden. [49]

Wanneer hij voor de vakbonden spreekt, is zijn steun nog sterker en radicaler: “Als een meerderheid van de werknemers een vakbond wil, dan zouden zij een vakbond moeten krijgen. Zo simpel is dat. We moeten ons verzetten tegen de industriële lobby’s die erin slagen om hun vriendjes in Washington alles te laten blokkeren. Ik heb gevochten voor de goedkeuring van de *Employee Free Choice Act* door de Senaat. En wanneer ik president van de Verenigde Staten ben, zal ik er een nationale wet van maken.” [50]

Op dit punt zorgt de president zeker niet voor een versterking van het democratische gevoel, maar voor veel ontgoocheling. “Onder vier ogen voelen de vakbondsafgevaardigden zich duidelijk in de steek gelaten door de nieuwe president. Het is een ontgoocheling”, vertelt Aïen van hen. “We zouden meer gehoord willen worden. We hebben geen platform gekregen. De vakbonden versterken is één van de belangrijkste dingen die je kunt doen om de middenklasse weer op te bouwen, maar hij heeft het nog amper over de *Employee Free Choice Act* wanneer hij over deze doelstelling spreekt.” [51] Ondanks deze ontgoocheling blijven de vakbonden, in tegenstelling tot de organisaties opgericht naar aanleiding van de campagne, verder mobiliseren en campagne voeren voor hun eis. De vraag is dus of zij een voldoende krachtsverhouding zullen kunnen opbouwen om de president te verplichten zijn beloften na te komen. Ken Silverstein zegt hierover: “De vakbonden hebben te lang gevochten en te veel geld gespendeerd om de *Employee Free Choice Act* nu gewoon te laten vallen. Kunnen ze Obama en de Democraten ertoe brengen om een afgesproken wet die de organisatie van werknemers in vakbonden vergemakkelijkt goed te keuren?” [52] Zoals de geschiedenis ons leert, is de vraag niet of Barack Obama zijn beloften zal nakomen, maar wel *wie* hem daartoe zal kunnen dwingen.

Besluit

De overwinning van Barack Obama is een gebeurtenis waarvan het symbolische en historische belang niet onderschat mag worden. Duizenden gevechten voor burgerrechten hebben de Amerikaanse geschiedenis gemaakt tot wat ze is en het pad geëffend voor de huidige president. De meeste van deze gevechten zijn echter niet in het parlement beslecht. Integendeel, elke overwinning werd met veel bloed, zweet en tranen afgedwongen van een extreem reactionair segregatiesysteem. De sociale hervormingen zijn dus niet het resultaat van eindeloze parlementaire debatten, maar van echte volksmobilisaties.

“ “ “ “ “ “ “ We mogen ons dus niet vergissen, de organisaties die Obama heeft opgezet vormen niet de kiem van een nieuwe tegenmacht of van een meer democratische organisatie van de maatschappij. Ze zijn vluchtig en hangen volledig af van de Democratische Partij. Het komt er nu niet op aan weer nieuwe organisaties uit te vinden, maar de bestaande opnieuw te versterken, al die organisaties die de Democratische Partij de laatste 30 jaar mee heeft helpen vernietigen, de vakbonden. Die vormen geen “detail” of secundair aspect in zijn programma, maar moeten integraal beschouwd worden als een centraal aspect. In elke politieke balans van Obama’s hervormingen, moet veel belang gehecht worden aan dit thema, dat systematisch wordt geweerd uit het openbare debat en gemarginaliseerd.

Ondanks alle elementen van kritiek die wij hierboven kort hebben geschetst, zou het verkeerd zijn om te zeggen dat alle ervaringen die er sinds de laatste verkiezingen zijn geweest, negatief waren of geen enkele impact hebben gehad. Globaal genomen, kan de heropleving van militante ervaringen en het engagement van zoveel mensen in een politiek proces het algemeen bewustzijnsniveau alleen maar ten goede komen. Het feit dat het Amerikaanse politieke debat opnieuw gericht is op sociale kwesties, zoals het gezondheidssysteem en de economie, is erg belangrijk voor de ontwikkeling van alternatieve en populaire politieke krachten. Alle nieuwe problemen en tegenstellingen waarmee Amerika wordt geconfronteerd, zijn

evenveel gelegenheden om nieuwe ideeën, nieuwe debatten, nieuwe engagementen te ontwikkelen. Zelfs al lijkt het vandaag nog moeilijk om de kiemen van een echte verandering of de drijvende krachten ervan te ontwaren, zou het voorbarig zijn pessimistische conclusies te trekken. Wanneer Howard Zinn het over lang vervlogen tijden heeft, wordt het duidelijk hoe veel gelijkenissen er zijn met de periode waarin we nu zitten: “Deze ervaring leerde mij dat het verkeerd was het uitblijven van actie in verband te brengen met een tekort aan ideeën, met onverschilligheid. Het had meer te maken met het ontbreken van gelegenheden, uitwegen, voorbeelden, groepen waarbij men kon aansluiten, van zodra er enkele verschenen, veranderde de stilte in een golf van protest.”

[53]

De communistische dichter Langston Hughes verwoordde het in zijn gedicht *Black Workers* als volgt:

The bees work.
Their work is taken from them.
We are like the bees-
But it won't last
Forever.

Daniel Zamora Vargas (dzamora66 bij gmail.com) is student in de sociologie aan de Universit  Libre de Bruxelles.

[1]      Zack Exley, “The New Organizers, What’s really behind Obama’s ground game”, *The Huffington Post*, 8 oktober 2008, http://www.huffingtonpost.com/zack-exley/the-new-organizers-part-1_b_132782.html.

[2]      *Ibidem*.

[3]      Peter Dreier, “Will Obama Inspire a New Generation of Organizers?”, *Dissent Magazine*, voorjaar 2008, <http://www.dissentmagazine.org/article/?article=1215>

[4]      Saul Alinsky, *Rules for radicals*, Vintage, New York, 1971, pp. 72-80

[5]      Zie mijn artikel “Organisatie en mobilisatie of hoe Barack Obama verkozen werd”, in *Marxistische Studies*, nr. 89, 2010, Brussel, pp. 67-94.

[6]      Aaron Schutz, “Obama and the Crucial Difference Between Campaign and Community Organizing (Core Dilemmas of Community organizing)”, *OpenLeft*, 2 juni 2008, <http://openleft.com/showDiary.do?diaryId=6111>.

[7]      *Ibid*.

[8]      *Ibid*.

[9]      Saul Alinsky, *Rules for Radicals*, Vintage, 1989, p. 113.

[10]      Aaron Schutz, *op.cit*.

[27] Â Â Saul Alinsky, *Reveille for Radicals*, Vintage, New York, 1989, p.Â 55.

- [28] ^ ^ Byron York, "What Did Obama Do As A Community Organizer? And is it really a qualification to be president?", *National Review*, 8 september, 2008.
- [29] ^ ^ David Moberg, "Obama's Community Roots", *The Nation*, 16 april, 2007, <http://www.thenation.com/doc/20070416/moberg>.
- [30] ^ ^ Serge Halimi, "Loge des r volutions", *Le Monde diplomatique*, mei 2009, p. 12.
- [31] ^ ^ John Gerring en Joshua Yesnowitz., "L'audacieux pari de Barack Obama", *Le Monde diplomatique*, april 2008.
- [32] ^ ^ Howard Zinn, *op.cit.*, p. 15.
- [33] ^ ^ Saul Alinsky, *Rules for Radicals*, *op.cit.*, p. 62.
- [34] Neil Betten, Michael J. Austin, *The roots of community Organizing, 1917-1939*, Temple University, Philadelphia, 1990, pp. 152-161.
- [35] ^ ^ Judith Ann Trolander, *Professionalism and Social Change: From the Settlement House Movement to Neighborhood Centers, 1886 to the Present*, Columbia University Press, Columbia, 1987, p. 139.
- [36] ^ ^ Vandaar de naam die ze kregen: *do-gooders*. In het Nederlands: de "weldoeners", vaak bekritiseerd door de sociologen van Chicago omdat ze het sociale systeem niet in zijn geheel analyseren.
- [37] ^ ^ Eugene Debs, *What Can We Do for Working People?*, Unsigned article attributed to Debs, published in *Locomotive Firemen's Magazine*, Terre Haute, IN, V. 14, nr. 4, april 1890, p. 291.
- [38] ^ ^ Susan B. Hyatt, "The Obama Victory, Asset-Based Development and the Re-Politicization of Community Organizing", *North American Dialogue* 11, nr. 2, 2008, p. 22.
- [39] ^ ^ Barack Obama, "Why organize? Problems and promise in the inner city," *After Alinsky*, Illinois Issues, 1990, pp. 35-40.
- [40] ^ ^ Susan B. Hyatt, *op.cit.*, p. 19.
- [41] ^ ^ Ibid.
- [42] ^ ^ John P. Kretzmann, John L. McKnight, "Building Communities from the Inside Out: A Path Toward Finding and Mobilizing a Community's Assets", ACTA Publications, Chicago, 1997, p. 2.
- [43] Ibidem.
- [44] Ibid., p. 5.
- [45] Ibid., p. 19.

[46] Waar men ze uit wil krijgen om de ‘markt niet te vervalsen’ en de concurrentie tussen de werknemers op de arbeidsmarkt te vergroten.

[47] Barack Obama, *Dreams of my fathers*, geciteerd in Byron York, *op. cit.*

[48] De vakbonden hebben in totaal zo’n tien miljoen dollar uitgegeven om Obama te steunen en honderden vrijwilligers geleverd in heel het land. Deze steun is in staten zoals Ohio en Pennsylvania zelfs doorslaggevend geweest. Zie in dit verband Ken Silverstein, ‘Labor’s Last Stand. The corporate campaign to kill the Employee Free Choice Act’, *Harper’s*, juli 2009, Vol. 319, nr. 1910, p. 43

[49] Barack Obama, *Employee Free Choice Act 2007- Motion to proceed*. Congressional Record (GPO): pp. S8378-S8398. 2007-06-26.

[50] Barack Obama, *Remarks to the AFL-CIO in Philadelphia*, 2 april 2008, beschikbaar op:
<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=76995>;

[51] Ken Silverstein, Labor’s Last Stand. The corporate campaign to kill the Employee Free Choice Act, *Harper’s*, juli 2009, Vol. 319, nr. 1910, p. 43.

[52] Ibid, p. 44.

[53] Howard Zinn, *op.cit.*, p. 118.